

ROMAN

Joseph Roth *Eyub*

Basit Bir Adamın
Romanı

Ceviri: CEMAL ENER

can
modern

JOSEPH ROTH

EYUB

BASİT BİR ADAMIN ROMANI

Can Modern

Eyub, Joseph Roth

Almanca aslından çeviren: Cemal Ener

Hiob. Roman eines einfachen Mannes

İlk baskı: Verlag Gustav Kiepenheuer, 1930

Çeviriye kaynak alınan basım: Verlag Kiepenheuer & Witsch, 2010

© 2019, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Aralık 2019, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Şebnem Sunar

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Furkan Pehlivan / Lom Creative

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-4171-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750741715

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JOSEPH ROTH

EYUB

BASİT BİR ADAMIN ROMANI

ROMAN

Almanca aslından çeviren

Cemal Ener

♥can

Joseph Roth'un Can Yayınları'ndaki diğler kitapları:

Radetzky Marşı, 2013

Kör Ayna, 2014

Hotel Savoy, 2017

Bir Katilin İtirafları, 2017

Sonsuz Kaçış, 2019

JOSEPH ROTH, 1894'te Yahudi bir ailenin çocuğu olarak Doğu Galiçya'da doğdu. Viyana ve Lemberg'de edebiyat ve felsefe öğrenimi gördü. Birinci Dünya Savaşı'na katıldı. 1920'de Berlin'e geçerek *Neue Berliner Zeitung* ve *Berliner-Börsen-Courier*'de gazetecilik yaptı. 1923-1932 yılları arasında liberal *Frankfurter Zeitung*'un muhabirliğini üstlendi. Nasyonal sosyalizmin Avrupa için oluşturacağı tehlikeyi bir kehanet gibi sezilen ilk romanı *Örümcek Ağ*, bu dönemin eseridir. 1930'lu yılların başında önce *Eyub* adlı romanıyla, ardından da Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yükselişi ve çöküşünü anlattığı, edebiyat tarihine başyapıtı olarak geçecek *Radetzky Marşı*'yla uluslararası çapta ün kazandı. Joseph Roth, 1933'te Hitler'in iktidara geldiği gün Fransa'ya göçtü. Son yıllarını mali kaygılar, gelecek tasaları ve yoğun alkol tüketiminin hızlandırdığı hastalıklarla boğuşarak geçirdi. Roth, 1939'da sürgün yaşamı sürdüğü Paris'te sefalet içinde öldü.

CEMAL ENER, 1959'da Adana'da doğdu. İstanbul'da Avusturya Lisesi'ni bitirdikten sonra Viyana Üniversitesi'nde felsefe ve iletişim bilimleri öğrenimi gördü. Halen çevirmenlik yapmakta olan Cemal Ener, Kafka, Roth, Handke, Kraus, Schlink, Kehlmann, Oflaum, Dinev gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı. Ener, 2010'da Tarabya Çeviri Teşvik Ödülü'nü aldı.

Birinci Bölüm

I

Uzun yıllar önce Zuchnov'da Mendel Singer adında bir adam yaşardı. Dindardı, sofuydu ve sıradandı, alelade bir Yahudiydi. Hocalık gibi gösterişsiz bir mesleği vardı. Sadece geniş bir mutfaktan ibaret evinde çocuklara Tevrat öğretiyordu. Dürüst bir gayretle ve dikkat çekici bir başarı göstermeksizin veriyordu derslerini. Ondan önce de yüz binlerce insan onun gibi yaşamış ve hocalık yapmıştı.

Tıpkı varlığı gibi solgun yüzü de sıradandı. Bu yüzü çepeçevre saran, alelade kara bir top sakalı vardı. Bıyıkları ağzını örtüyordu. Gözleri iriydi, karaydı, uyuşuktu ve ağır gözkapaklarının altında yarı yarıya perdelenmişti. Başına modası geçmiş ve ucuz bazı kravatların kumaşından, fitilli kadifeden bir kasket takıyordu. Bedenini saran geleneksel yarım boy Yahudi kaftanının etekleri, Mendel Singer sokakta aceleyle yürürken dalgalanır ve çırpılan kanatlar gibi sert ve düzenli darbelerle yüksek deri çizmelerinin konçlarını döverdi.

Singer'in hep acelesi ve yapılacak bir sürü acil işi var gibiydi. Şüphesiz, hayatı daima zor geçiyor, hatta zaman

zaman tam bir eziyete dönüşüyordu. Bir kadını ve üç çocuğu giydirip doyurmak zorundaydı. (Karısı dördüncü çocuğuna hamileydi.) Tanrı, Mendel'in beline bereket, yüreğine itidal ve ellerine yoksulluk bahşetmişti. Bu ellerin tartacak altını ve sayacak banknotları yoktu. Bununla birlikte hayatı çorak sahiller arasından küçük, cılız bir dere gibi akıp geçiyordu. Her sabah uyuduğu uyku için, uyandığı için ve doğan gün için Tanrı'ya şükrediyordu. Güneş batarken duasını tekrarlıyordu. İlk yıldızlar parlamaya başladığında, üçüncü kez duaya duruyordu. Ve uykuya yatmadan önce, yorgun ama gayretli dudaklarından alelacele okunan bir duanın fısıltısı dökülüyordu. Uyku-sunda düş görmüyordu. Vicdanı temizdi. Ruhu bakirdi. Pişmanlık duyacağı hiçbir şey yapmamıştı ve arzuladığı hiçbir şey yoktu. Karısını seviyor, onun etinden haz alıyordu. Öğünlerini sağlıklı bir açıklıkla, çabucak yiyip bitiriyordu. İki küçük oğlunu, Yonas ve Şemarya'yı itaatsizlik ettikleri zaman dövüyordu. Ama en küçük çocuğunu, kızı Miryam'ı sık sık okşayıp seviyordu. Miryam siyah saçlarını, kara, uyuşuk ve dingin gözlerini ondan almıştı. Bedeni narin, kemikleri kırılğandı. Genç bir ceylandı.

Mendel, altı yaşındaki on iki öğrencisine Tevrat'ı öğretiyor ve ezberletiyordu. Bu on iki öğrencinin her biri cuma günleri ona yirmi kopek kazandırıyor. Mendel Singer'in biricik geliriydi bu. Henüz otuz yaşındaydı. Ama bundan fazlasını kazanma umudu zayıftı, hatta hiç yoktu belki de. Öğrenciler büyüdükçe, daha bilge başka hocalara gidiyorlardı. Hayat yıldan yıla pahalaniyordu. Toprağın verimi düştükçe düşüyor, havuçlar azalıyor, yumurtaların içi boşalıyor, patatesler donuyor, çorbalar sulanıyor, sazanlar cılızlaşıyor, turna balıkları küçülüyor, ördekler çelimsizleşiyor, kazlar kartlaşıyor ve tavuklar hiçbir şeye benzemiyordu.

Dolayısıyla Mendel Singer'in karısı Debora'nın şi-

kâyetleri de artıyordu. O bir kadındı; zaman zaman şeytana uyardı. Gözleri varlıklı insanların malına kayar, tüccarların kazancını kıskanırdı. Mendel Singer'in yeri onun gözünde fazlasıyla değersizdi. Çocuklar yüzünden suçluyordu onu, hamileliği, pahalanan hayat, aldığı düşük ücretler yüzünden, hatta çoğu zaman kötü havalardan yüzünden bile suçluyordu. Cuma günü döşemeyi safran gibi sapsarı olana dek ovdu Debora. Geniş omuzları tekdüze bir ritim içinde aşağı yukarı kayıyor, güçlü elleri tek tek her bir rabita tahtasını enine boyuna ovalıyordu ve döşeme tahtaları arasındaki ek yerlerinden ve oyuklardan tırnaklarıyla kazıyarak çıkardığı kapkara pislikler, kovadan boşalan dalga dalga sularla tamamen temizleniyordu. Mavi sıvalı, çıplak odanın içinde geniş, heybetli ve hareketli bir dağ gibi sürünüyordu. Dışarıda, kapının önünde, mobilyalar havalanıyordu: kahverengi ahşap yatak, ot minderler, pırıl pırıl perdahlanmış bir masa, iki dikey kalasa çivilenmiş yatay tahtalardan oluşan iki uzun ve dar bank. Akşamın ilk alacası pencereye vurur vurmaz, Debora gümüş taklidi şamdanlardaki mumları yaktı, ellerini yüzünün önünde kavuşturdu ve dua etti. Kocasını kadife karaları içinde döndü eve; onu döşemenin erimiş bir güneşi andıran sarı aydınlığı karşıladı; yüzü her zamankinden daha beyaz parlıyor, sakalının karanlığı da iş günlerinde olduğundan daha kara görünüyordu. Oturdu, kısa bir ilahi söyledi, ardından hem ebeveyn hem de çocuklar sıcak çorbayı höpürdeterek içtiler, tabaklarına bakarak gülümsediler ve tek laf etmediler. Oda giderek ısınıyordu. Tencerelerden, kâselerden, bedenlerden sıcaklık yayılıyordu. Gümüş taklidi şamdanlardaki ucuz mumlar bu ısıya dayanamadı, boyunları bükülmeye başladı. Mavi kareli, kiremit kırmızısı masa örtüsüne stearin damlaları düşüyor ve ânında donuyordu. Pencere açıldı, mumlar dikeldi ve usul usul yanarak tükendiler.

Çocuklar sobanın yanındaki ot minderlere uzandılar, ebeveyn oturmaya devam etti; şamdanların yuvalarından kıvrım kıvrım yükselen ve yumuşak dalgalar halinde tekrar küçülen son mavi alevciklere baktılar; ateşten bir fıskiyeydi bu. Stearin için için yanmaya devam ediyor, kömürleşmiş fitil artıklarından sicim gibi ince, mavi du-manlar tavana doğru yükseliyordu. “Ah!” diye inledi kadın. “İnleme!” diye azarladı onu Mendel Singer. Sustular. “Uyuyalım Debora!” diye buyurdu Mendel Singer. Ve bir gece duası mırıldanmaya başladılar.

Şabat her hafta sonu, böyle bir suskunlukla, mumlarla ve ilahilerle başlıyordu. Yirmi dört saat sonra, bir cefa halayıyla, haftanın günlerinden oluşan boz sıranın başını çekerek gelen gecenin içine dalıyordu. Yaz ortasında, boğucu bir günün öğle sonrası, saat dörtte doğum yaptı Debora. İlk haykırışları, derslerini ezberleyen on iki çocuğun mırıltılarına karıştı. Çocuklar evlerine gittiler. Yedi günlük tatil başladı. Mendel’in bir çocuğu daha oldu, dördüncüsüydü bu, bir oğlandı. Sekiz gün sonra sünnet edildi ve Menuhim adını aldı.

Menuhim’in beşiği yoktu. Odanın ortasında, saman saplarından örülmüş ve tavandaki çengele tıpkı bir avize gibi dört iple asılmış bir sepette salınıyordu. Mendel Singer’in şefkat dolu parmağıyla hafifçe dokunduğu bu asılı sepet hemen bir salıncak gibi sallanmaya başlıyordu. Bu hareket bazen yatıştırıyordu bebeği. Ama Menuhim’in mızırındanma ve ağlama isteği karşısında bazen de hiçbir işe yaramıyordu. Bebeğin çatlak sesi Tevrat’ın kutsal kelamını bastırıyordu. O zaman Debora bir taburenin üstüne çıkıyor ve bebeği sepetinden indiriyordu. Açık bluzunun önünden beyaz, dolgun ve iri memesi fırlıyor ve oğlanların bakışlarını karşı konulmaz bir güçle üzerine çekiyordu. Debora, odada bulunan herkesi emzirir gibiydi. Büyük çocukları, Debora’nın başına kıskançlık ve arzuyla

toplanıyorlardı. Ortalığa bir sessizlik çöküyordu. Meme emen bebeğin şapırtısı duyuluyordu.

Günler uzayıp haftalara, haftalar birikip aylara dönüştü, on iki ay bir yıla tamamlandı. Menuhim annesinin incelmış, saydam sütünü hâlâ emmeye devam ediyordu. Debora memeden kesemiyordu onu. Hayatının on üçüncü ayında yüzünü buruşturmaya ve bir hayvan gibi inlemeye, kısa kısa solumaya ve daha önce ondan hiç duymadıkları hırıltılar çıkarmaya başladı. İri kafası ince boynundan ağır bir balkabağı gibi sarkıyordu. Geniş alını dalga dalga kabarıyor ve buruşturulmuş bir parşömen gibi kırış kırış oluyordu. Bacakları çarpıktı ve tıpkı iki tahta yay gibi cansızdı. Minik, cılız kolları çırpınıyor ve seğiriyordu. Ağzının içinde gülünç sesler geveliyordu. Nöbeti tuttuğunda, onu beşiğinden alıyorlar ve yüzü mosmor kesilinceye ve neredeyse soluksuz kalıncaya kadar sertçe sallıyorlardı. Yavaş yavaş toparlanıyordu o zaman. Çelimsiz göğsünün üzerine (minik keselere doldurdıkları) haşlanmış çay yapraklarını koyuyorlar ve ince boynuna öksürük otu sarıyorlardı. “Önemli değil,” diyordu babası, “büyürken olur böyle şeyler!” – “Oğlan çocukları dayıya benzerler. Benim kardeşim tam beş sene çekti bunları!” diyordu annesi. “Boy atıyor!” diyordu başka insanlar. Ta ki bir gün şehirde çiçek salgını patlayıncaya, yetkililer aşı zorunluluğu getirinceye ve hekimler Yahudilerin kapılarına dayanıncaya kadar. Bazı Yahudiler gizlendiler. Ama dini bütün Mendel Singer Tanrı’nın vereceği hiçbir cezadan kaçmazdı. Aşığı da sükûnet içinde bekledi.

Heyet güneşli, sıcak bir sabah vakti Mendel’in sokağından geldi. Mendel’in evi, yan yana sıralanmış Yahudi evlerinin en sonuncusuydu. Doktor Soltysiuk, koltuğunun altına büyük bir defter sıkıştırmış bir polis memuruyla birlikte yürüyordu; esmer yüzünde dalgalanan sarı

bıyığı, kızarmış burnuna oturttuğu altın çerçevesiz sapsız gözlüğü, geniş adımları, gıcırdayan sarı deriden tozlukları ve sıcak yüzünden mavi gömleğinin omuzlarına aldığı ve sarkan kolları tıpkı kendisi gibi aşı yapmaya hazır görünen paltosuyla: Doktor Soltysiuk Yahudilerin sokağına işte böyle girdi. Saklanmayı becerememiş olan kadınların feryatları ve çocukların yaygaraları karşıladı onu. Polis memuru, kadınları ve çocukları derin bodrum katlarından ve yüksek tavan aralarından, küçük odacıklarından ve iri hasır sepetlerinin içinden çıkarıp getiriyordu. Güneş kavuruyor, doktor terliyordu. Aşı yapması gereken tam yüz yetmiş altı Yahudi vardı. Kaçıp kurtulmuş olan ve ulaşamadıkları her bir Yahudi için Tanrı'ya sessizce şükrediyordu. Mavi sıvalı küçük kulübelere dördüncüsünün önüne vardığında, polis memuruna bu gayretkeş arama faaliyetini daha fazla sürdürmemesi için bir işaret yaptı. Doktor yürümeye devam ettikçe, haykırışların şiddeti de artıyordu. Attığı her adımda feryatlar yükseliyordu. Hâlâ korku içinde bekleyenlerin ulumalarına, aşılansınmış olanların okudukları lanetler karışıyordu. Yorgun ve kafası darmadağın olmuş bir halde Mendel'in odasına girince, derinden bir iç geçirerek kendini bankın üzerine bıraktı ve bir bardak su istedi. Gözleri küçük Menuhim'e takıldı, kötürüm çocuğu havaya kaldırdı ve, "Bu çocuk sara hastası olacak," dedi. Babanın kalbine bir korku düştü. "Her çocuk havale geçirebilir," diye itiraz etti annesi. "Bununki öyle değil," diye kestirip attı doktor. "Ama onu sağlığına kavuşturabilirim belki. Gözlerinde hayat var."

Çocuğu hemen hastaneye götürmek istedi. Debora buna çoktan razıydı. "Onu para almadan iyileştirecekler," dedi. Ama Mendel çıkıştı ona: "Sus Debora! Tanrı istemezse onu hiçbir doktor iyi edemez. Rus çocuklarının arasında mı büyüsün istiyorsun? Tek bir kutsal kelam işitmeden? Süt içip et ve tereyağında kızartılmış tavuk mu

yesin, o hastanelerde verdikleri türden? Biz yoksuluz ama sırf parasız tedavi görebilecek diye Menuhim'in ruhunu satmam ben. İnsan yabancı hastanelerde iyileşmez." Mendel, aşı yapılması için cılız, beyaz kolunu bir kahraman gibi uzattı. Ama Menuhim'i göndermedi. Tanrı'nın, en küçük çocuğuna yardım etmesi için yakarmaya ve haftada iki gün, pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmaya karar verdi. Debora da bir mezarlık ziyaretinde bulunmaya ve her şeye kadir Tanrı'nın huzurunda şefaat etmeleri için atalarının kemiklerine yakarmaya niyetliydi. Sağlığına böyle kavuşacaktı Menuhim ve bir sara hastası olmayacaktı.

Buna rağmen korku, o aşı günüyle birlikte Mendel Singer'in evine bir heyula gibi çökmüş ve elem, kalplerde hiç kesilmeyen yakıcı ve boğucu bir rüzgâr gibi esmeye başlamıştı. Şimdi Debora içinden geldiği gibi inliyor ve kocasından azar işitmiyordu. Dua ederken yüzünü her zamankinden daha uzun süre avuçlarının arasına gömüyor, sanki korkusunu içlerine gömeceği geceleri ve merhamet bulacağı karanlıkları kendi yaratmak istiyordu. Çünkü tanrısal ışığın, kitapta yazdığı gibi, alacakaranlıkta parlayacağına ve O'nun inayetinin karanlığı aydınlatacağına inanıyordu. Ama Menuhim'in nöbetleri kesilmiyordu. Büyük çocukları dur durak bilmeden boy atıyorlardı ve onların sağlığı, annelerinin kulağında adeta hastalıklı Menuhim'e düşman, uğursuz bir gürültüyle yankılanıyordu. Sanki sağlıklı çocukları güçlerini hasta kardeşlerinden alıyorlardı ve Debora onların çılgınlıklarından, kırmızı yanaklarından, düzgün bacaklarından nefret ediyordu. Yağmur, güneş demeden, hacca gider gibi arşınıyordu mezarlığın yolunu. Başını, babalarının ve annelerinin kemiklerinden yükselen yosun tutmuş kumtaşlarına vuruyordu. Ölülere yakarıyor ve onların suskun, avutucu cevaplarını duyduğunu sanıyordu. Eve dönerken oğlunu bu

kez sağlıklı bulmanın umuduyla titriyordu. Ocak başındaki işini savsaklıyordu; çorba taşıyor, toprak kaplar çatlıyor, tencereler paslanıyor, yeşilimsi pırıltılar saçan cam bardaklar sert bir şangırtıyla kırılıyor, gaz lambasının fanusu kurum bağlayıp kararıyor, fitili kavruk bir kibrit çöpü gibi kömürleşiyor, ayakların ve haftaların pisliği döşeme tahtalarının üzerinde katman katman birikiyor, tencerelerdeki kuyruk yağı eriyip uçuyor, düğmeler çocukların gömleklerinden tıpkı kış yaprakları gibi kuru kuru dökülüyordu.

Günlerden bir gün, büyük bayram günlerine bir hafta kala (yaz kışa durmuş ve yağmur kara dönmüştü), Debora oğlunu sepete yerleştirdi, üzerini yün battaniyelerle örttü, onu arabacı Sameşkin'in atlı arabasına koydu ve hahamın yaşadığı Kluczýsk'in yolunu tuttu. Oturduğu tahta kalas saman yığınının üzerine gevşekçe yerleştirilmişti ve arabanın her hareketinde yerinden kayıyordu. Debora sadece vücudunun ağırlığıyla tutuyordu onu yerinde; canlanmıştı kalas, zıplamak istiyordu. Karşıdan gelenlerin yüksek konçlu çizmeleri tamamen ve araba tekerleri yarıya kadar, kıvrım kıvrım, ince yolu kaplayan gümüş gibi parlayan boz balçığa batıyordu. Yağmur tarlalara bir örtü gibi dökülüyor, üzerine düştüğü katı her şeyi, kara topraktan yer yer beyaz bir diş gibi çıkan kireçtaşlarını, kesilip yol kenarlarına istiflenmiş ağaç kütüklerini, bıçkıhanenin önünde mis gibi kokan kalasları da, Debora'nın başörtüsünü ve altında Menuhim'in gömülmüş gibi yattığı yün battaniyeleri de sonsuz ve ince bir sabırla öğütüyordu. Tek bir damlacık bile oğlunu ıslatmamalıydı. Debora daha dört saat kadar yol almak zorunda olduklarını hesapladı; eğer yağmur kesilmezse bir hanın önünde durmak ve battaniyeleri kurutmak, bir çay içip, nemden yumuşamaya başlamış haşhaşlı peksimetlerini yemek zorunda kalacaktı. Bu ona beş kopeke

patlayabilirdi; düşüncesizce harcanmaması gereken beş kopek. Tanrı onun haline acıdı ve yağmur kesildi. Dağlan, telaşlı bulutların üzerinde erimiş bir güneş yükseldi; ama bir saat bile sürmedi bu, sonunda eskisinden bile daha koyu bir yeni karanlığa battı gün.

Debora vardığında, Kluczýsk üzerine kapkara bir gece çökmüştü. Hahamı görmeye bir sürü çaresiz insan gelmişti. Çatıları saman ve kiremit örtülü birkaç bin alçak evden ve binaların ortasında kurumuş bir gülü andıran kilometrelerce genişlikte bir pazar meydanından oluşuyordu Kluczýsk. Meydanda duran arabalar, karaya oturmuş gemi enkazlarını andırıyor, dahası daire şeklindeki bu enginliğin ortasında minicik ve anlamsız görünüyorlardı. Koşumları çıkarılmış atlar arabaların yanında kişniyor ve şakırdayan, yorgun toynaklarıyla ağdalı balçığı dövüyorlardı. Tek tük bazı adamlar, unuttukları bir battaniyeyi ve yol kumanyalarını doldurdukları şingirdayan bir kap kacağı almak için bu yuvarlak karanlığın içinde sallanan sarı fenerleriyle dolanıyorlardı. Çevredeki binlerce küçük kulübeye yeni gelen ziyaretçiler yerleştirilmişlerdi. Yerlilerin yataklarının yanındaki kerevetlerde uyuyorlardı: dermansız hastalar, kamburlar, inmeliler, deliler, budalalar, kalp hastaları, şeker hastaları, bedenlerinde kanser taşıyanlar, gözlerine trahoma bulaşmışlar, kısır kadınlar, ucube çocuklar doğurmuş anneler, hapisten veya askerlik görevinden kurtulmaya çalışan erkekler, yakalanmamak için yakaran firari askerler, hekimlerin umut kestikleri, insanların dışladıkları, dünyevi adaletin gadrine uğramışlar, elem, özlem, açlık çekenler ve toklar, dolandırıcılar ve namuslular, hepsi, hepsi, hepsi...

Debora, kocasının Kluczýsk'li akrabalarının yanında kalıyordu. Uyumuyordu. Gece boyunca Menuhim'in köşede, ocağın yanında duran sepetinin dibine çömeliyor oturdu; karanlıktı oda, karanlıktı kalbi. Artık Tanrı'ya ya-

karacak cesareti kalmamıştı. O Debora'ya çok yüce, çok büyük, çok uzak görünüyordu; sonsuz göklerin ardındaki bir sonsuzluk; Tanrı'nın eteğinin ucuna ulaşabilmek için bile milyonlarca duadan oluşan bir merdivene sahip olmak zorundaydı. Ölmüş velinimetlerini aradı; ebeveynlerine, Menuhim'in, küçüğe adını vermiş büyükbabasına seslendi; ardından Yahudilerin atalarına, İbrahim'e, İshak'a ve Yakub'a, Musa'nın kemiklerine ve nihayet azizelere yakardı. Şefaata umabileceği her yere, önce bir ahını gönderdi. Yüz mezara başvurdu, Cennet'in yüz kapısını çaldı. Ertesi gün, kapısında çok fazla ricacının beklediği hahama ulaşamamaktan duyduğu korkuyla, onun önüne tam vaktinde çıkarması için talihine yakardı; sanki sonrasında oğlunun sağlığına kavuşması çok basit bir iş olacakmış gibi. Sonunda siyah pencere kepenklerinin çatlakları arasından sızan sabahın donuk ışıklarını gördü. Hemen ayağa kalktı. Ocağın üzerinde duran kuru çıralları tutuşturdu, bir tencere aradı ve buldu, semaveri masadan aldı, yanan çıra parçalarını içine attı, üzerine kömür doldurdu, semaveri iki kulpundan tuttu, eğildi ve üfledi; soluğuyla kaptan fişkırana kıvılcımlar yüzünün etrafında çıtırdadı. Sanki gizemli bir ayinin gereklerini yerine getiriyor gibiydi Debora. Su çok geçmeden kaynadı, çay çok geçmeden demlendi, aile ayaklandı, kahverengi toprak kapların önüne oturdular ve çaylarını içtiler. O zaman oğlunu sepetten aldı Debora. Oğlan mızırdandı. Debora onu telaşlı bir şefkatle, alelacele öptü birkaç kez; ıslak dudakları küçüğün kül rengi yüzünde, kurumuş, minik ellerinde, çarpık bacaklarında, şişmiş karnında şakladı; çocuğu sevgi dolu anne ağzıyla kırbaçlıyordu sanki. Ardından oğlanı bir bohça gibi sardı, bu bohçaya bir ip bağladı ve ellerinin serbest kalması için, onu boynuna astı. Bu ellerle hahamın kapısı önünde toplanan kalabalığın arasından kendine bir yer açmayı düşünüyordu.

Tiz bir feryatla bekleşen kalabalığın içine daldı, acımasız yumruklarıyla zayıf insanları iki yana savurdu, kimse durduramazdı onu. Onun ellerine hedef olup kenara itilen ve karşı koymak üzere dönen herkes, Debora'nın yüzündeki yakıcı acıyı, adeta alevden bir soluğun fişkırdığı kıpkırmızı açılmış ağzını, akan, iri gözyaşlarının kristal damlalarını, kızıl alevler içinde yanan yanaklarını, çığlıkların patlamadan önce biriktiği gergin boynundaki kalın, mor damarları gördüğü anda kör oluyordu. Bir meşale gibi yaklaşıyordu Debora. Tiz çığlıklarıyla çökerttiği koca bir ölü dünyanın dehşet verici sessizliğini ardında bırakarak, nihayet hahamın kapısına vardığında, yığılıp kaldı; ileriye doğru uzattığı sağ eli kapı tokmağını kavramıştı. Sol eli kapının kahverengi ahşabını dövüyordu. Boynundan sarkan Menuhim yerleri süpürüyordu.

Biri kapıyı açtı. Haham pencerenin önünde duruyordu, Debora'ya döndüğü sırtı kara, ince bir çizgiydi. Ansızın arkasına döndü. Debora eşikte durdu, kollarında taşıdığı oğlunu tıpkı bir kurban sunar gibi uzattı. Adamın ak sakalıyla bütünleşmiş gibi görünen solgun yüzünde belli belirsiz bir pırıltı yakaladı. Kudretli lütfun varlığından emin olmak için, bu azizin gözlerine bakmayı koymuştu aklına. Ama şimdi oracıkta dururken, gözlerinin önünde gözyaşlarından oluşan bir göl uzanıyor ve Debora adamı su ve tuzdan oluşan bir dalganın ardından görüyordu. Adam elini kaldırdı; Debora bir lütfun araçları olan iki cılız parmağı seçer gibi oldu. Ama hahamın sesini çok yakından duydu, oysa yalnızca fısıldıyordu:

“Mendel'in oğlu Menuhim sağlığına kavuşacak. İsrail'de onun gibiler çok olmayacak. Acı onu bilge, çirkinlik müşfik, kırgınlık merhametli ve hastalık güçlü kılacak. Gözleri açık ve derin, kulaklarıysa hassas olacak ve yankılarla dolacak. Ağzı susacak, ama dudaklarını arala-

dığında müjdeli haber getirecek. Korkma ve şimdi git evine!”

“Ne zaman, ne zaman, ne zaman iyileşecek?” diye fısıldadı Debora.

“Uzun yıllar sonra,” dedi haham, “ama artık başka soru sorma bana; vaktim yok ve daha fazlasını bilmiyorum. Terk etme oğlunu; sana büyük bir yük olsa bile ayrılma ondan; tıpkı sağlıklı bir evlat gibi, o da senden geliyor. Şimdi git artık!”

Dışarıdakiler Debora’ya yol açtılar. Yanakları solgun, gözleri kuruydu, dudakları, sanki sadece umut solur gibi hafifçe aralanmıştı. Kalbinde imanla döndü evine.

II

Debora eve döndüğünde, kocasını ocağın başında buldu. Mendel ateşle, tencereyle, tahta kaşıklarla istek-sizce uğraşıyordu. Onun düz aklı basit, dünyevi işlerle meşguldü ve gözle görülebilecek mucizelere inanmazdı. Karısının hahama duyduğu inancı gülerek karşılıyordu. Onun basit dindarlığı, Tanrı ile insanlar arasında arabuluculuk yapacak bir güce ihtiyaç duymuyordu. “Menuhim sağlığına kavuşacak ama bu uzun zaman alacak!” Debora bu sözlerle girdi eve. “Bu uzun zaman alacak!” diye tekrarladı Mendel, tıpkı uğursuz bir yankı gibi. Debora sepeti inleyerek tavana astı yeniden. Üç büyük çocuk oyundan döndüler. Birkaç günden beri yokluğunu hissettikleri sepetin başına koştular hemen ve onu şiddetle sallamaya başladılar. Mendel Singer iki eliyle oğulları Yonas ve Şemarya’yı yakaladı. Kızı Miryam, annesinin yanına kaçtı. Mendel oğullarının kulaklarına yapıştı.

Oğlanlar acı acı uludular. Mendel pantolonunun keme-
rini çözdü ve havada savurmaya başladı. Sanki bu meşin,
bedenin bir parçasıymış, elinin doğal bir uzantısıymış
gibi oğullarının sırtlarında şaklayan her bir darbeyi elin-
de hissediyordu. Kafasının içinde tekinsiz bir uğultu ko-
puyordu. Karısının uyarıcı çığlıkları Mendel'in kendi
gürültüsünün içinde hiçbir iz bırakmadan yok olup gidi-
yordu. Sanki kabarmış bir denize bardakla su dökülü-
yordu. Nerede durduğunu hissetmiyordu Mendel. Tısla-
yan, şaklayan kemeri kendi etrafında savuruyor, duvarla-
rı, masayı, sıraları dövüyor ve isabet ettirdiği darbelere
mi, yoksa ettiremediklerine mi daha çok sevineceğini
bilemiyordu. Sonunda duvar saati üçü çaldı; öğrencilerin
öğleden sonra toplandıkları vakit gelmişti. Mendel, boş
bir mideyle –çünkü hiçbir şey yememişti– boğazında
düğümlenmiş bir öfkeyle Tevrat'ı kelime kelime, cümle
cümle okumaya başladı. Çocuk seslerinin tiz korusu onu
kelimesi kelimesine, cümlesi cümlesine tekrarlıyordu;
sanki sayısız çingirak Tevrat'ı çalıyordu. Ezberleyen çu-
cukların belden yukarısı tıpkı çingiraklar gibi ileri geri
salınırken, Menuhim'in sepeti de onların başları üzerin-
de neredeyse aynı ritimle sarkaç gibi sallanıyordu. Bu-
gün Mendel'in oğulları da derse katılmışlardı. Babaları-
nın öfkesi fişkırıran su gibi dağılarak bir çiseltiye dönüştü,
soğudu, söndü, çünkü oğulları bu şingirdayan terennü-
mü diğerlerinin önünde sürdürüyorlardı. Mendel onları
sınamak için odadan çıktı. Oğullarının sesleriyle önder-
lik ettikleri çocuklar korusu şakımayı sürdürdü. Onlara
güvenebilirdi Mendel.

Yaşça büyük olan Yonas bir ayı kadar güçlüydü; onun
küçüğü Şemarya ise bir tilki gibi kurnazdı. Yonas yerleri
döven adımları, öne eğik başı, iki yanından sarkan kolları,
tıka basa dolu avurtları, hiç dinmeyen açlığıyla, kasketin-
nin kenarlarından şiddetle fişkırıran kıvırcık saçlarıyla ağır

ağır dolanırdı ortalıkta. Kardeşi Şemarya sivri profili, daima uyanık, parlak gözleri, ince kolları, ceplerine gömülmüş elleri, yumuşak adımlarıyla, neredeyse sinsice süzülerek onun peşi sıra yürüdü. Aralarında asla kavga çıkmazdı, birbirlerine çok uzaktılar, krallıklarını ve mülklerini ayırmış, bir ittifak kurmuşlardı. Şemarya teneke kutulardan, kibrit kutularından, kırılmış çanak çömlek parçalarından, hayvan boynuzlarından, saman çöplerinden olağanüstü nesnelere üretirdi. Yonas istese, güçlü nefesiyle bunları bir üfleyiŐte devirip yok edebilirdi. Ama o kardeşinin bu ince becerisine hayrandı. Küçük, kara gözleri, yüzünün ortasında merak ve neşeyle parlardı.

Dönüşünden birkaç gün sonra Debora, Menuhim'in sepetini tavandan indirme vaktinin geldiğine karar verdi. Küçüğü, törensel bir ciddiyeti de sezdiren tavırlar içinde, büyük çocuklarına teslim etti. "Onu gezmeye çıkaracaksınız!" dedi Debora. "Yorulacak olursa, taşıyacaksınız. Sakın ha, düşürmeyin onu! Aziz adam, sağlığına kavuŐacağını söyledi. Canını acıtmayın." O andan itibaren çocuklar için eziyet başlamış oldu.

Menuhim'i, Şehirde bir yüz karası gibi sürüklüyorlar, onun yerlere yatmasına, düşmesine aldırıŐ etmiyorlardı. Menuhim'i gezmeye çıkardıklarında, peŐlerinden koŐuş-turan yaŐıtlarının alaylarına katlanmakta zorlanıyorlardı. Küçüğü iki çocuğun aralarına alıp tutması gerekiyordu. Menuhim'in bacakları, dingili kırılmış iki tekerlek gibi sallanıyordu; durakladığı anda dizleri kırılıyordu. Yonas ve Şemarya sonunda onu olduğu yere yatırıyordu. Orada köpek dıŐkılarıyla, at boklarıyla, çakıltaŐlarıyla oynuyordu Menuhim. Bulduğu her Şeyi yiyordu. Duvarlardaki kireci kazıyıp ağzına dolduruyor, ardından öksürmeye başlıyordu ve yüzü mosmor kesiliyordu. KöŐesinde bir pislik yığını istifliyordu. Bazen ağlamaya başlıyordu. Oğlanlar, onu avutması için Miryam'ı gönderiyorlardı yanı-

na. Miryam şefkatli, cilveli tavırlar takınarak, ince bacakları üzerinde yaylanarak ve kalbinde çirkin ve nefret dolu bir iğrenme hissi taşıyarak gülünç kardeşine yaklaşıyordu. Onun kül rengi, buruş buruş yüzünü okşarken gösterdiği şefkatte korkunç bir şeyler gizliydi. Etrafını dikkatle kolaçan ediyor, sağına ve soluna bakıyor, ardından kardeşinin baldırlarını çimdikiyordu. Menuhim ulumaya başlıyor, komşular pencerelere çıkıyorlardı. Miryam suratını ağlak bir ifadeyle buruşturuyordu. Tüm insanlar acıyorlardı ona ve neler olduğunu soruyorlardı.

Yağmurlu bir yaz günü, çocuklar Menuhim'i elinden tutup sürüklediler ve içinde altı aylık yağmur sularının biriktiği, solucanların, meyve artıklarının ve küflenmiş ekmeğin kabuklarının yüzdüğü bir tekneye soktular. Onu çarpık bacaklarından tuttular ve kül rengi, iri kafasını on iki kez suya batırdılar. Sonra küt küt çarpan kalpleri, kızarmış yanaklarıyla teknedeki çıkardılar Menuhim'i; sevinçli ve ürkütücü bir beklenti içinde, ölü bir bedeni kucaklamayı umuyorlardı. Ama Menuhim yaşıyordu. Tıksırıyor, yuttuğu suyu, solucanları, küflenmiş ekmeği, meyve artıklarını kusuyor ve yaşıyordu. En ufak bir zarar görmemişti. O zaman çocuklar onu sessizce ve korku içinde yeniden eve taşıdılar. Biraz önce onlara doğru sessizce sallanmış olan Tanrı'nın parmağı, iki oğlanın ve kızın içine büyük bir korku salmıştı. Bütün gün birbirleriyle hiç konuşmadılar. Dilleri damaklarına yapışmıştı, dudakları bir sözcüğe şekil vermek üzere aralanıyor, ama gırtlaklarından ses çıkmıyordu. Yağmur durdu, güneş açtı, sokakların kenarlarında oluşan derecikler neşeyle akmaya başladı. Kâğıttan gemileri salıvermenin ve kanala doğru yüzdüklerini seyretmenin tam zamanıydı. Ama hiçbir şey olmadı. Çocuklar süklüm püklüm döndüler eve. Bütün bir akşamüzeri boyunca Menuhim'in ölmesini bekleyip durdular. Menuhim ölmedi.

Çarlık Rusya'sında ailesiyle zor koşullar altında yaşayan Mendel Singer, hayatını Eyub misali Tanrı'ya adamıştır. Kaderine Tanrı'nın yön verdiğine inanan Mendel, günün birinde Amerika'ya göç eder. Fakat bambaşka bir hayat tarzı sunan bu yeni, hızlı ve modern dünyada kendini konumlandırarak zemin bulamaz. Bu sırada patlak veren Birinci Dünya Savaşı vatanyıyla birlikte ailesini de elinden alınca Mendel, Tanrı'yla baş başa kalır ve kendini bir hesaplaşmanın içinde bulur.

Eyub köklerinden kopup savrulanların romanıdır. Göç, kimlik ve yabancılaşma etrafında dögümlenen roman, gelenek ile asimilasyon arasında sıkışıp kalan Doğu Avrupa Yahudiliğinin kaderini yansıtır. Odağını daima sürgünlere, vatansızlara ve yersiz yurtsuzlara çeviren Joseph Roth, *Eyub*'da bir ailenin dramı üzerinden 20. yüzyılın ve modern dünyanın en büyük meselelerini ele alır.

#göç #aidiyet #kimlik #yersizyurtsuz #gezginyahudi #ailedramı

Kapak resmi: George Luki / In the Storage

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-4173-5

9 789750 741715